
Otázky, které si musíme klást. Rozhovor s indologem Jaroslavem Vackem

---

Otázky, které si musíme klást. Rozhovor s indologem Jaroslavem Vackem

„Budoucnost indologie u nás musí být viděna z objektivních potřeb České republiky,“ řekl ředitel Ústavu jižní a centrální Asie FF UK prof. PhDr. Jaroslav Vacek, CSc., před zahájením mezinárodní konference „Indological Studies and Research: Languages, Literatures, History and Culture - Indological Identities,“ která se na půdě Filozofické fakulty UK uskutečnila minulý týden. Jemný náznak, či postesknutí, jak ČR zanedbává své zájmy tím, že nehledí dál, než za vlastní humna, se urodilo v rozhovoru s prof. Vackem jakoby mimochodem. Tím víc by ale toto kultivované konstatování mělo vyvolat ne-li zemětřesení, pak určitě vážnou diskusi nad tím, jaké jsou skutečné zájmy České republiky, protože jejich definování se netýká jen budoucnosti české indologie.

prof. PhDr. Jaroslav Vacek, CSc., ředitel Ústavu jižní a centrální Asie FF UK, na mezinárodní konferenci „Indological Studies and Research: Languages, Literatures, History and Culture - Indological Identities,“ 18. - 19. 6. 2010, Císařský sál Karolina

Identita indologie jako vědního oboru je problematická natolik, že se k jejímu objasnění uspořádala samostatná konference. Jak se indologie, což zřejmě neznamená jen jazyky, literaturu a historii indického subkontinentu, konstitovala a jaké další obory zahrnuje?

„Obor je velmi široký, začínal v Evropě v 19. století poté, co indický génius, tedy ta historická stránka indického génia, prozradil Evropanům, že jsou si jazykově blízcí. William Jones v Kalkatě roku 1786 přednesl slavnou přednášku o tom, že sanskrť, řečtina, latina a další jazyky jsou si příbuzné a to dalo podnět k velmi systematickému studiu. Během 19. století se obor postupně konstitoval tak, že byl velmi filologický, protože tady byla silná tradice filologického bádání, a jen postupně se během 20. století začal obracet i k jiným otázkám - tedy nejen literatura a jazyk a samozřejmě i srovnávací jazykověda, to vše bylo módní v 19. století. Otázky, co všechno tento obor zahrnuje, si zejména v dnešní době, kdy svět je stále menší a Indie je jedna z předních zemí co do počtu obyvatel i co do síly očekávání budoucnosti, musíme klást. Na jedné straně my ty jazyky musíme umět, musíme je učit, protože kdokoli s Indií zachází, nevystačí jen s angličtinou, to je falešná představa, na druhé straně proto, že oni pořád ještě prožívají své jakoby národní obrození, kdy emancipace a ztotožnění s jazykem v jednotlivých regionech jsou neustále velmi silné a citlivé. Mnohokrát jsem potkal tamišské fyziky, učitele z vysoké školy a významné badatele, kteří se jako hobby zabývali svým vlastním mateřským jazykem. Samozřejmě, někdy to bylo mírně naivní, protože jejich lingvistické vzdělání nebylo dostatečné, ale opravdu to můžeme srovnat s 19. stoletím v Evropě nebo u nás, kdy tehdy v polovině 20. let napsal bratr Josefa Jungmanna Antonín Jungmann, lékař a porodník v Krči, článek do Kroku na téma gramatický výtah z Mahábháraty, z episy Nalópákhjánam, což je jeden příběh v Mahábháratě, „... k libému srovnání s vlastenskou řečí,“ kde ukazuje, jak čeština má se sanskrtem mnoho podobného. To bylo katalyzátorem zájmů české inteligence a spisovatelů o Indii. Ale abych se vrátil k vaší otázce... V dnešní globalizované době musíme najít, co je optimum, co studovat a v jaké kombinaci – bez jazyka se to neobejde, ale musíme znát kulturu, musíme znát jejich tradice a zároveň by tam měla být politologie, sociologie a další obory.

V čem je tedy, kromě rozsáhlosti, hlavní problém identity indologie? Je rozdíl mezi tím, jak ji chápou sami Indové a jak Evropané?

Už podle zde nabídnutých referátů je vidět jistý rozdíl a jisté odlišné postoje a vidění terénu, protože pro ně nejsou mnohé věci problémem – jazyk a tak dále, pro ně indologie znamená, že se velmi aktivně a velmi systematicky zabývají nějakým úzkým polem. Evropané se ale musí nejprve seznámit s celou šíří oborů spojených s Indií a teprve pak přistoupit k nějakému užšímu problému, který mohou systematicky zkoumat. To je myslím ten zásadní rozdíl. Na jedné straně je to otázka pedagogická, co učit a jak a v jakém tempu. Nezapomeňte, že když naši studenti přijdou do 1. ročníku vysoké školy, jsou vlastně jakýmižto žáky 1. třídy, učí se písmo, základy jazyka a tak dále a to je velmi vážná věc, která se nedá opominout, a my tomu musíme přizpůsobit sylaby a způsoby výuky. Na druhé straně ale musíme mít na zřeteli cíl, který tam někde na konci jejich studia je a možná i na počátku jejich kariéry - co budou dělat a jak. Nemohou samozřejmě obsáhnout celou šíři humanitních oborů; sami si posléze vyberou, jestli chtějí dělat diplomacii nebo obchod nebo být vědci a bádát, a podle toho se potom zaměří.

Jaký je vklad české indologie, která je velmi respektovaná, k řešení problémů spojených s identitou oboru?

Česká indologie je uznávána spíše až ve 20. století, protože v 19. století teprve začínala. Na akademické půdě se konstitovala oproti Evropě s jistým zpožděním, na univerzitě od roku 1850 a potom na české filozofické fakultě roku 1882. Ale musím říct, že česká indologie má jednu z priorit díky některým našim velkým učitelům například profesoru Vincenci Lesnému, protože v 50. letech se tu začaly pěstovat moderní jazyky Indie, což bylo běžné jen v některých zemích, které měly s Indií bližší kontakty, především v Anglii, a tohle je naše velká přednost. Smutná skutečnost, že po roce 1970 indologie u nás na 20 let téměř zanikla, je jiná věc. Bylo to tak, že řada kolegů byla poslána přímo do penze nebo tlumočit a podobně, já jsem odešel učit mongolštinu, takže to bylo pro indologii velmi složité období. Ale my jsme se po roce 1990 znovu vrhli do díla a podařilo se nám vychovat mladou, velmi aktivní generaci badatelů a učitelů, která má indologii jako své životní poslání, což si myslím je úžasná věc a v tom vidím budoucnost z našeho hlediska. Ta budoucnost ale musí být viděna ještě z objektivních potřeb České republiky a tady si nejsem jistý, že všichni v tomto státě tyto objektivní potřeby, které tu jsou, vnímají. Slyšel jsem nedávno jednoho ekonoma, který řekl: „My jsme po roce 1990 začali vidět jen Evropu a opustili jsme v zemích, jako je Indie a další, některé posty, které jsme měli už vybudovány. Teď to musíme dohánět zpátky, protože mezitím nás tam Evropa nahradila.“

Děkuji za rozhovor.

(Marie Kohoutová)

více informací o mezinárodní konferenci [zde](#)